

enim ab hujusmodi nuptiis abhorremus, et officia conjugum non bene congruunt cum officiis, quæ liberos parentibus tribuere oportet (1). Sed in linea transversa Jus Canonicum nuptias velat usque ad quartum gradum, ipso comprehenso (2); Jus Civile ad quartum quoque gradum producit interdictum suum, sed gradum ipsum excludit (3). Itaque Jus Civile nuptias probat consobrinorum, quos collocat in quarto gradu. At Canones improbant has nuptias, non solum quod et quartum gradum interdicto comprehendunt, sed etiam quod revera ipsi consobrini in secundo gradu sunt (4).

(1) Ascendentium, et descendendum nuptias jure ipso naturæ vetitas esse, ferme inter omnes constat. At in linea transversa tantum jure ecclesiastico interdictas nuptias, multi sentiunt; contra vero alii etiam primum gradum lineæ transversæ ad juris naturæ interdictum pertinere arbitrantur, quoniam naturalis pudor nuptias inter sorores, et fratres vetare videtur.— V. Syn. Tolet. II. cap. 5.*

(2) Olim cognationis impedimentum ad septimum usque gradum producebatur: Can. 1 et 19 c. 35 qu. 2; Nicolaus II. Decret. 15. apud Baluzium Miscellan. sacr. t. 2 p. 119. ed. Luc. 1761. Sed cum tam late patens impedimentum sine gravi incommodo observari non posset, Innocentius III. in c. 8. de Consanguinit. illud coerevit ad quartum gradum, eoque jure nunc utimur.

(N. S. Pluribus Hispania Canonibus hujus impedimenti observantiam injunxit. Jo. Card. Sabin. in Syn. Ilerd. in Compil. Jo. Teres. Lib. 4 Tit. 2 cap. 1, Andreas Albalatus in Const. Synod. an. 1255, Const. de Matrimonio, Syn. Vallisolet. Cap. 19, Salmant. Cap. 10, Hispal. an. 1512. Cap. 36, Valent. Sess. 2 Tit. 2 cap. 25 alias 25).

(3) §. 4 Instit. de Nuptiis.

(4) Vetus est regula canonum de nuptiis inter consobrinos vetitis. Nam eam, præter Gregorium M., cujus paulo ante indicavi locum, memorat etiam Concilium Agathense an. 506. Can. 61 t. 5. Concil. collect. Labbæi col. 531. ed. Ven. Turonense II. an. 567 Can. 21 t. 6. Concil. col. 544. Gregorius II. Decret. 8 apud Pitbæum Cod. Canon. Eccl. Roman. p. 500. ed. Paris. 1687. Atque ea quidem ætate, uti demonstratum supra est, Jus civile consobrinorum nuptias permittebat. Abrogat tamen hoc jus Ecclesia, et ita declarat, jus constituendi dirimentia impedimenta ad se pertinere. Nolo autem hic omittere præclarum Ennodii Ticinensis locum, ex quo patet, jam inde à V. et VI. sæculo (nam Ennodius obiit an. 521.) omnes de matrimonio, deque cognatione controversias ad Summum Pontificem deferri consuevisse. Ipse enim Ep. 24 l. 5. in Biblioth. PP. t. 9 p. 345. ed. Lugdun. inquit, *divinis tamen legibus cognationem indiculo comprehensam in matrimonio licere sociari, sine dubitatione noveritis. Sed continuo ad Urbem Romam homines meos dirigo, exacturus à venerabili Papa super hac parte responsum, ut animum vestrum potioris præcepti firmet auctoritas.*

435. Præter cognationem ex sanguine, etiam civilis, et spiritualis cognatio irritas nuptias facit. Civilem cognationem, à Jure civili inventam, probarunt, atque acceperunt Canones (1),

et eaque ex adoptione oritur, triplexque est. Prima diffunditur per lineam rectam ascendentem, et descendentem adoptantis, et adoptati (2); altera obtinet in linea transversa inter adoptatum, et filias legitimas, ac naturales adoptantis sub patria potestate manentes; quod impedimentum tollitur, vel soluta adoptione, vel filio emancipato, quoniam his modis solvitur vinculum, unde impedimentum oriebatur (3). Denique affinitatis similitudine oritur etiam impedimentum nuptiarum inter adoptantem, et uxorem adoptati, similiter inter adoptatum, et uxorem adoptantis (4).

(1) Can. 1 c. 30 qu. 5., Cap. unic. de Cognat. legal. Integrum ab Jure civili Ecclesia hoc impedimentum accepit, neque aliquid in eo mutavit; hinc Cujacius in tit. Decretalium de Cognat. legal. opp. t. 6 col. 1078. ed. Mutin. 1778. monet, nunc etiam civilem fraternitatem nuptias dirimere.

(2) §. 2 Instit. de Nuptiis.

(3) L. 55 ff. de Rit. nupt.

V. Non sat in Jure decisum, num inter filium filiamque ejusdem personæ adoptivos consistat matrimonium, necne. Sed affirmativam tenet sententiam nostras Alphonsus Sapiens, leg. 7 tit. 7 Partita IV: *«Pero si alguno porfijasse muchos, assi que entrellos oviesse varones, è mugeres; estos ñatales bien podrian casar unos con otros, quier se desfaga el porfijamiento, ó non.»*

(4) Leg. 14 ff. de Rit. nupt.

436. Spiritualem cognationem parit Baptismus, et Confirmatio (1). Vetus est Ecclesiæ doctrina, qua veluti pater habebatur, qui aliquem Baptismo donaverat, aut in Christo instituerat, et de sacro fonte susceperat. Sed nullum inde impedimentum initio oriebatur, adeo ut ipsi parentes filios suos de fonte suscipere (2). Lapsu temporum hoc impedimentum inductum est, et late etiam propagatum, adeo, ut instar consanguinitatis, et adoptionis, suscipiens ex sacro fonte, ejusque filii, neque cum suscepta, neque cum ejus cognatis nuptias conciliare possent (3). Verum Tridentini Patres, quod experti didicerant, nimis late patente cognationis spiritualis impedimento, sæpe per errorem matrimonia contra jus fieri, quæ nec sine peccato stabant, nec sine offensione dirimebantur, statuerunt, cognationem spiritualem tantum comprehendere suscipientem, et baptizatum, hujusque patrem, ac matrem, itemque baptizantem, et baptizatum, atque hujus patrem, ac matrem, præterea neminem. Quod jus etiam obtinet in confirmatione (4).

(1) Solum Baptismus memorat Justinianus in Lege 6 Cod. de Nuptiis.

Concilium Trullanum can. 53 apud Labbæum t. 7 col. 1571. ed. Ven., Nicolaus I. in can. 1 c. 50 q. 3. Verum confirmatione contractam cognationem ponit Concilium Compendiense an. 757. can. 12 apud eundem Labbæum t. 8 col. 452., non *Vermeriense*, seu *apud Vermerias*, uti habet Gratianus can. 2 c. 50 qu. 1, qui quidem Compendiense Concilii canon extat etiam in capitularibus Caroli M., et Ludovici Pii 1. 5 c. 7 apud Baluzium t. 1 col. 555 ed. Ven. 1772. Diserte autem Bonifacius VIII. in cap. 1 et ult. de Cognat. spir. in 6, hoc impedimentum memorat Interim ex iis, quæ mox collegimus, monumentis intelligimus, antiquissimum esse, et multo ante quam in decretalibus describeretur, ab Ecclesia agnitum, ac probatum spiritualis cognationis impedimentum. Quod etiam ostendit Gregorius II. Decret. 4. apud Pithæum l. mox indic.

(2) S. Augustinus Ep. 98 ad Bonifac. t. 2 col. 266 n. 6 ed. Ven. 1729.

(3) Consule Gratianum caus. 50 qu. 3 et 4.

(4) Concilium Tridentinum sess. 24 c. 2 de Reform. matrim.

137. Est et alia nuptiarum prohibitio, inducta ex maris, et fœminæ conjunctione, per quam duæ cognationes copulantur, et inde affinitas oritur (1). Leges civiles tantum ex maritali, canones etiam ex velita conjunctione affinitatem repetunt (2). Quod affines ab afnibus non generantur, nulli proprie gradus inter eos sunt (3). Verum exemplo cognationis, etiam affinitatis gradus recepti sunt, et ideo quò gradu quis est cognatus viro, eodem est affinis uxori, et contra (4). Affinitas orta ex nuptiis matrimonium impedit eo modo, quo cognatio; perpétuo scilicet in linea recta ascendentium, et descendentium, in linea transversa usque ad quartum gradum (5); orta vero ex velita corporum commixtione, tantum primum, atque alterum gradum comprehendit (6). Contrahit autem affinitatem sola uxor cum viri consanguineis, et solus vir cum consanguineis uxoris; verum nulla inter utriusque consanguineos affinitas intercedit (7).

(1) Affinitatis impedimentum ecclesiastica lege constitutum initio fere sæculi IV. habes in Concilio Neocæsariensi can. 2 apud cit. Labbæum t. 1 col. 4511. Hujus quoque impedimenti diserta mentio est in can. 61 et 66 Concilii Eliberitani, quod habitum est an. 305., apud Labbæum t. 1 col. 999.; — ac Compostell. an. 1056, cap. 3. Itaque vehementer errant, qui hujus impedimenti originem repetunt à Jure civili, nimirum à L. 2 Cod. Theodos. de Incest. nupt. apud Gothofredum t. 1 p. 337., quæ quidem lex lata est an. 355.

(2) Can. 10 c. 35 qu. 2, cap. 8 et 10 de eo qui cogn. consanguin. uxor.

(3) Consule Cujacium ad tit. de Consanguinit. et Affinit. opp. t. 6 col. 1084 ed. cit.

(4) Leg. 10 ff. de Grad. et affn.

(5) Cap. 1 de Consanguinit. et affinit.

(6) Concilium Tridentinum sess. 24 c. 4 de Reform. matrim.

(7) Cap. 5 eod. Jus civile vetat etiam conciliari nuptias inter vitricum, et uxorem privigni Leg. 15 ff. de Rit. nuptiar., verum huic legi derogatum

est à Jure canonico in cap. 8 de Consanguinit., et affinit., uti ostendit Benedictus XIV. de Synod. diœces. l. 9 c. 15. Confer etiam Cujacium in tit. de Consanguinit. et affinit. opp. t. 6 col. 1085. ed. Mutin. seu Ven. 1778.

138. Tertium particulare impedimentum est publica honestas, hoc est reverentia certis personis debita, quæ facit, ut si quis cum aliqua matrimonium ratum, non consummatum, aut etiam sponsalia contraxit, quæ certa, ac pura, hoc est sine conditione, et valida sint (1), cum consanguineis uxoris usque ad quartum gradum, cum consanguineis sponsæ usque ad gradum primum, matrimonio jungi veletur, ac si jungatur, nihil agat (2).

(1) Etiam sponsalia irrita, modo non deesset consensus, publicæ honestatis impedimentum parere, Bonifacius VIII. constituit in cap. un. de Sponsal. in 6. Verum Concilium Tridentinum sess. 24 de Reform. matrim. c. 5 sustulit impedimentum honestatis ex sponsalibus quavis ratione nullis; quam Tridentinam legem tantum ad sponsalia de futuro pertinere declaravit S. Pius V. in Cons. ad Romanum §5 in Bullario ed. Rom. ult. t. 4 par. 3 p. 18.

(2) Publicæ honestatis impedimentum tanquam recens inventum hæretici reprehendunt, atque eorum è numero Henricus Brouwerus de Jure conub. l. 2 c. 14, plura de hoc impedimento, præter verum, atque honestum, dicit, atque illud primum à Bonifacio VIII. excogitatum putat. Verum multo ante Bonifacium hujus impedimenti diserta mentio est in Can. 14 et 15 c. 27 qu. 2., quin etiam IV. sæculo Siricius Ep. 1. ad Himer. c. 4. apud Constantium col. 628. vetat generatim, ne quis alterius sponsam uxorem accipiat; ac plane falsum est, sicuti Jueninius observat de Sacram. Diss. 10 qu. 7 c. 9. decretum, quod ex Benedicto Pontifice Brouwerus recitat. Quin impedimenti publicæ honestatis vetus origo est, non obscure expressa in Jure civili, uti late ostendit Alexius Symmachus Mazochius Diatrib. 1. in Can. Illiberit. 54 n. 15 et Not. 6 p. 235 et seq. ed. Rom. 1766. Et sane laudat Vir doctus L. 12 §. 1 L. 14 §. 4 L. 42 ff. de Rit. nupt. et §. 9. Instit. ut de Nut., additque præterea Alexii Comneni constitutiones 5 et 4 apud Gothofredum in Corp. jur. civ., quibus in locis de publica honestate agitur dissertissime. Itaque hoc impedimentum in remotissima Ecclesiæ antiquitate fixas habet radices; imo nunc etiam magna ex parte mitigatum est, cum antea quartum gradum comprehenderet, nunc à Synodo Tridentina coercitum sit intra primum gradum, si ex sponsalibus, intra quartum, si ex matrimonio rato, procedat; tantum abest, ut conquiri Brouwerus, alique hæretici possint, inventum hoc impedimentum fuisse ambitu, et cupiditate Summorum Pontificum, ut suavius jurisdictionem, potestatemque explicarent.

139. Sequitur impedimentum criminis, quod duplex est, adulterium, et homicidium. Adulteram nubere adultero vetat Jus Civile Romanorum (1); quod quidem jus initio etiam Ecclesiæ fuisse videtur (2). Sed nunc adulterium tantum matrimonium dirimit, si adulter, et adultera, vel eorum alter in innocentis uxoris, vel mariti mortem conspiraverint, ut nuptias

inter se conciliarent; vel vivo adhuc alterius conjuge, patrum sit adulterium, ac simul mutuo data futuri matrimonii fides, cum alter alterius nuptias non ignoraret (3). Homicidio quoque dirimitur matrimonium; nam si quis alterius conjugem interfecerit, nuptias inire non potest cum altero conjuge, qui superstes est, modo et ipse in hanc mortem conspiraverit (4).

(1) Leg. 11 §. 11, et Leg. 40 ff. ad L. Jul. de Adult. Novel. 254 c. 7 col. 9 tit. 9.

(2) Can. 1 c. 31 q. 1., qui canon à Gratiano tribuitur S. Leoni M., sed revera desumptus est ex Concilio Triburiensi an. 895. can. 51. apud Labbæum t. 11. Concil. col. 655. Idemque habet Concilium Altheimense apud eundem Gratianum can. 5 ibid. Canon. autem 2 ead. cap. et q. qui excerptus est ex S. Augustino de Nupt. et concupisc. cap. 10 opp. t. 15 col. 555 ed. Maurin. Ven. 1768, longe aliam, ac interpretum vulgus putat, habere significationem, ostendit Sebastianus Berardus, Gratiani canones etc. par. 5 c. 19 p. 310 ed. Ven. 1785. Porro solum adulterium initio irritum fecisse videtur matrimonium; sed Gratianus antiquos canones aretavit iis conditionibus, quas descripsit post cit. can. 5, si adulter nihil in mortem viri machinatus fuerit, vel si vivente viro fidem adulteræ non dedit, se sumptuam eam sibi in conjugem, si viro ejus superviveret. Jus idem hoc constitutum est in c. 6 et pen. de eo qui dux. in matrim. quam polluit per adult. Conditiones illas à Gratiano descriptas minime necessarias habuisse videtur Alexander III. in c. 4 eod. uti intelligitur ex eo, quod utitur verbo maxime, sed eas ut necessarias agnovit Innocentius III. in d. e. 6. Quare simplex adulterium sine conspiratione in conjugis necem, aut sine data matrimonii fide, dirimens impedimentum non inducit. Confer Benedictum XIV. in constit. Redditæ 113 tit. 1 ejus Bullar. §. 15. et seq. p. 279 ed. Rom. seu Ven. 1754.— V. Syn. Illiberit. can. 72.

(3) Cap. 1 et 7. De eo qui dux. in matrim. quam polluit per adult.

(N. S. Vel si vivente adhuc conjuge, matrimonium revera contrahatur, sive illam promissionem aut hoc matrimonium adulterium anteat, sive comitetur, sive sequatur: cap. 5 ib.)— V. leg. 42 tit. 1 lib. 1 Fori Regal.; et 19 tit. 2 Partitæ 4.

(4) Cap. 1 de Convers. infidel.

140. Cultus disparitas matrimonio jungi vetat baptizatos, et non baptizatos. A primis Ecclesiæ sæculis semper interdictæ fuerant Christianorum nuptiæ cum Judæis, et infidelibus, quoniam eas contrahere idem videbatur, ac prostituere membra Christi cum gentilibus (1). Verum Christiani, qui tales nuptias conciliabant, tantum violatæ disciplinæ rei erant, pœnisque subjiciebantur; at nulla Ecclesiæ lex erant, quæ illas infirmaret. Quin talium nuptiarum occurrunt exempli celeberrima, qualia sunt S. Monicæ, et S. Clotildis, quarum altera Patricium, altera Clodovæum Francorum Regem, utrumque ethnicum, virum habuit. Postremo consuetudine, ut videtur, inductum, ac lege ecclesiastica sancitum

est, ut fidelium conjugia cum infidelibus irrita habeantur (2). Matrimonia Catholicorum cum hæreticis improbat Ecclesia, sed ea tamen consistunt; quin etiam interdum à Sede Apostolica ex justa causa, certisque adjectis legibus permittuntur (3).

(1) S. Cyprianus de Laps. p. 88 ed. Amstel. 1700. Vide etiam Concilium Eliberitanum can. 15, 16, 17 col. 252 tit. 1. Chalcedonense can. 14 col. 607. Agathense can. 67 col. 1005 t. 1 coll. Harduini, et Gratianum tot. cap. 28 q. 1. Neque cum fidelibus solum, sed etiam cum hæreticis Catholicorum matrimonia damnat Ambrosius in can. 15 c. 28 q. 1. Synodus Agathensis in can. 46 l. c. misceri vetat connubia cum hæreticis: nisi profiteantur, Christianos esse futuros, et catholicos. Jus Græcorum in iis matrimoniis constitutum explicat Synodus Trullana can. 72, quem in locum vide Balsamonem, et Zonaram apud Beveregium Pandect. canon. t. 1 p. 241 seq. ed. Oxon. 1672.

(2) In sacris litteris nihil est, ex quo necessario inferri debeat, jure divino, ac precepto positivo vetita esse fidelium cum infidelibus matrimonia; secluso subversionis periculo, quia tunc quilibet omni jure hujusmodi conjugium inire prohibetur. S. Augustinus lib. de Fid. et oper. c. 19 opp. t. 11 col. 550 ed. Maurin. Ven. 1767. S. Cyprianum inter malos Christianorum mores recensere testatur, jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, quod nihil aliud esse asserebat, quam prostituere gentilibus membra Christi; quæ nostris temporibus, pergit ipse Augustinus, jam non putantur esse peccata, quoniam revera in novo testamento nihil inde præceptum est; et ideo aut licere creditum est, aut velut dubium derelictum. Quod etiam confirmat de Conj. adult. l. 1 c. 25 t. 8 col. 1746. Non enim, inquit, tempore testamenti revelati novi, in Evangelio, vel ullis Apostolicis litteris sine ambiguitate declaratum esse recolo, utrum Dominus prohibuerit fideles cum infidelibus jungi. Itaque hoc impedimentum ex vetusta consuetudine, ac lege Ecclesiæ videtur repetendum. Consule Tournelyum Prælect. theolog. de Sacram. matrim. q. 2 art. 2, et Jueninium de Sacram. diss. 40 q. 7 c. 6 art. 2.

(N. S. Syn. Illiberit., Can. 15, prohibuit, quod virgines christianæ Gentilibus nubarent, Can. 17, Idolorum Sacerdotibus, Can. 67 comicis, et scenicis viris, Can. 16 Judæis, et Hæreticis; eo quod, ait, nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Syn. etiam Tolet. III Can. 14, et Tolet. X Can. 7, Judæorum itidem cum christianis sœminis concubia vetuerunt).— Hoc de proposito consulas André, « Diction. Juris Can. », verbo Matrimonio §. 8, ubi gravissimas de matrimoniis mixtis Ven. Greg. XVI Pont. Litteras, ad Bav. Prælatos, 27 Maj. 1852, missas, reperies, in quibus eathol. de talibus conjunctionibus doctrina stabilitur; itemque Ferd. Walter Man. Jur. Eccles. lib. 7 cap. 4 art. 1 de matrim. inter personas, quæ ad diversus Christ. confes. pertinent.*

(3) Late ea de re agit Benedictus XIV. in Const. Matrimonia 54 t. 1 ejus Bullar. p. 55 et in constit. Magnæ 51 tit. 2 p. 247 ed. Rom. seu Ven. 1754, ubi etiam antiquiores Summorum Pontificum constitutiones indicantur.

141. Caput alterum impedimentorum, uti supra diximus, error est. Non omnis error, qui in nuptiarum contractum incidit, eas irritas facit, sed ille, qui personæ dicitur, cum videli-

celis, cum quo contrahitur, alius revera est ab eo qui creditur (1). Quod naturali rationi consentaneum est, cum in id, quod ignorat, consentire nemo possit. Error qui dicitur *fortunæ*, aut *qualitatis*, nihil officit, cum non pertineat ad vim intimam, sive ad substantiam contractus (2); nisi error qualitatis in personam redundet (3). Itaque valent nuptiæ, cum quis uxorem accepit inopem, ignobilem, inelegantem, quam divitem, nobilem, elegantem putabat.

- (1) Tot. caus. 29 q. 1
- (2) Cap. 26 de Sponsal. et matrim. L. 9 ff. de Contrah. emp.
- (3) Confer S. Thomam. in 4 Senten. dist. 59 et 50 q. 1 art. 2 ad 5.

142. Sed et ignorata quoque servilis conditio nuptiis impedimento est; et ideo non valet matrimonium ab homine libero contractum cum ancilla, quæ libera habebatur (1). Civiles leges nullas servorum nuptias, sed tantum contubernia agnoverunt (2); et canones initio desiderasse videntur consensum dominorum, ut nuptiæ illæ ratæ firmæ haberentur (3). Sed nunc valent matrimonia servorum, etiam invitis dominis, contracta (4); et valet etiam matrimonium liberi hominis cum ancilla, modo ipse ejus servitutem non ignoraverit (5).

- (1) Cap. ult. de Conjug. servor.
- (2) L. 5 cap. de Incest. et inutil. nupt. Consule Harprectum, et cæteros interpretes in tit. Inst. de Nupt.
- (3) Can. 8 cap. 29 q. 2.
- (4) Cap. 1 de Conjug. servor.
- (5) Can. 2, 4 et seq. c. 29 q. 2 cap. 2 de Conjug. serv. Van-Espenius,

cujus mira in figendis epochis confidentia est, cum pari rerum ignoracione conjuncta: *Jus Eccles.* par. 2 tit. 15 cap. 5 n. 9, affirmare non dubitat, Gratianum, nixum falso Decreto Julii Pontificis in can. 1 cap. 29 q. 2 primum adhibuisse distinctionem *inter scienter, et ignoranter cum personis servilis conditionis contrahentes*, eam accepisse Summos Pontifices, cum ea de re Decretales ediderunt, atque ita inductum fuisse hoc impedimentum, *restric-tum ad casum, quo circa conditionem servilem error intervenisse probatur*. Sed ut paucis me expediam, atque hominis errorem patefaciam, dabo Concilia duo, quæ multo antiquiora Gratiano sunt, scilicet Vermeriense, quod an. 752, et Compendiense, quod anno 757 habitum est. Duobus his Conciliis proponitur disertissime ea distinctio, quam Van-Espenius à Gratiano excogitatam putat. En Vermeriensis Concilii verba can. 15 apud Labbæum t. 3 Concil. col. 408. *Qui scit uxorem suam ancillam esse, et accepit eam voluntarie, semper postea permaneat cum ea.* Clariora sunt etiam Compendiensi Concilii verba can. 5 col. 451 ibid. *Si francus homo accepit mulierem, et sperat quod ingenua sit, et postea invenit, quod non est ingenua, dimittat eam, si vult, et accipiat aliam. Similiter si femina ingenua, et sciebat tunc quod servus erat, habeat interim quo vivit. Una*

lex est viris, et fœminis. Habes hic disertissime propositum, explicatumque discrimen *inter scienter, et ignoranter cum personis servilis conditionis contrahentes*. Eadem jurisprudentia est in Capitularibus Regum Francorum l. 5 c. 20 t. 1 col. 554 ed. Baluzii Ven. 1772, eadem apud Burchardum l. 9 c. 27, et eadem apud Ivonem par. 3 c. 52 et 165. Vides igitur Van-Espenii errorem; sed et aliis similibus, atque gravioribus refertum est indigestum illud opus, quod equidem non intelligo, quomodo à quibusdam tantopere laudari possit.—V. Syn. Tolet. IX, can. 15 et 14; For. Judic. lib. 3 tit. 2 de Nupt. illic.

143. Postremum caput impedimentorum pertinet ad formam, atque rationem, qua nuptiæ conciliantur. Principio, nullum est matrimonium, quod vi adhibita, illatoque metu contractum fuit; cum omnem consensus libertatem postulet nuptialis consociatio, quæ semel rite inita, amplius dissolvi non potest. Verum ut vis, indeque ortus metus irritum matrimonium faciat, debet esse gravis, et quo vir fortis, et constans afficiatur (1); præterea ab homine injuste illatus esse debet, quia si quidem iudex metu pœnarum cogat nubere puellæ, cui stuprum intulit, justus hic metus est, à legis imperio procedens, et ideo nuptiæ consistunt (2). Est autem iudicis metum expendere, gravis res sit, an levis, et inanis (3); ac sæpe novo, liberoque consensu convalescit matrimonium, quod irritum metus fecerat (4).

- (1) Cap. 6, 15 et 28 de Sponsal, cap. 2 de eo qui dux. in matrim. quam pol. per adulter.
- (2) Cap. 1 de adulter. et stupr., cap. 10 de sponsal. et matrim.
- (3) Consule Fagnanum in c. Consultationi de sponsal. num. 12.
- (4) Cap. 21 de sponsal. et matrim. Vide etiam Fagnanum in c. Is qui 50 de sponsal. n. 14, ubi habes ea de re editam à S. Pio V. declarationem.

144. Eadem est causa raptus, qui velat consistere matrimonium, quod inter raptorem, et raptam contractum fuit. Mulier enim per vim abducta, ac raptoris imperio, aspectuque truci perterrita, non videtur spontè in nuptias consentire. Atque antiquis quidem legibus nunquam ipsa raptori matrimonio conjungi poterat (1), sed nunc potest, si à raptore separata, atque in loco tuto constituta, libere assentiatur, quia procul est metus, qui suum mulieri arbitrium, et liberam voluntatem adimebat (2).

- (1) Can. 11 c. 36 q. 2. Vide etiam codicem Theodosianum l. 9 tit. 24 de Raptu virgin. vel viduar., l. 1 et l. un. cod. Justinian. eod. tit., et Capitularia Regum Franc. l. 6 c. 96 t. 1 col. 627 ed. Baluzii Ven. 1752, Concilium Chalcedonense can. 27 t. 4 concil. collect. Labbæi col. 1691 ed. Ven. *Eos, qui nomine conjugii mulieres rapiunt, vel opem ferunt, ac consentiunt eis, qui rapiunt, si sint quidem clerici, proprio gradu excidere jubet; sin autem laici, anathematizari.*

(2) Concilium Tridentinum sess. 24 c. 6 de Reform. matrim., cap. 7 de Raptor. Certum porro est raptum violenter patratum, dirimens impedimentum inducere; sed non ita exploratum omnibus est, num idem impedimentum oriatur etiam ex raptu *seductionis*, ut vocant, cum scilicet mulier dolo, aut illecebris decapta est. Affirmant Tournelus Prælect. Theolog. de sacram. matrim. q. 8 art. 1 collect. inst. theolog. t. 9 tract. de matrim. c. 7 §. 2, et alii, præsertim ex Gallicis scriptoribus; sed alii tamen negant, et horum opinionem *communio* vocat Giraldu Expos. jur. Pontific. par. 1 sect. 340 p. 668. Illud animadvertere oportet, raptum, qui patratu est non tantum consentiente, sed etiam postulante, et suadente puella, impedimento non esse, quominus raptor cum ea contrahat matrimonium, sicuti à Sac. Congregatione Concilii responsum fuisse testatur Giraldu l. c. et par. 2 sect. 125 p. 999.—V. II. tit. 5 lib. 5 For. Judic., et tit. 10 lib. 4. Fori Regal.; leg. 5 tit. 20 Partitæ VII; leg. 1 tit. 21 lib. 12 *Novis. Compil.*; cap. 4 tit. 10 lib. 2 cod. pœn. novis.*

145. Turpes, et iniquæ conditiones faciunt irritum matrimonium, modo ejus bono adversentur. Ita si quis nubat adjecta lege, ut mulier suum corpus in quæstum conferat, ut partum abigat, ut matrimonium dissolvatur, faciunt hæ conditiones, ut nulla vis matrimonii sit (1). Ceteræ conditiones, licet turpes, et iniquæ sint, modo cum matrimonii bono non pugnent, haud illud vitiant, sed potius ipsæ vitiantur, ac despiciuntur, quasi adjectæ non fuerint (2).

- (1) Cap. 7 de condit. apposit.
(2) Cap. 4 eod.

146. Denique irritum est matrimonium non contractum *in facie Ecclesiæ*, quod clandestinum dicitur. Hujusmodi matrimonia etiam ante Synodum Tridentinam prohibuit Ecclesia, quæ semper exegit præsentiam Parochi, ac testium; sed ea pridem subiciebat pœnis, non item infirmabat (1). Concilium Tridentinum cum adverteret ad damna gravissima, quæ ex his matrimoniis oriebantur, ea irrita declaravit (2); et ideo nunc nuptiæ non valent, nisi coram proprio Parocho, aut alio vel ejus, vel Episcopi mandato Sacerdote, ac duobus, tribusve testibus concilientur (3). Quod non pertinet ad eas regiones, in quibus Tridentinum Concilium receptum non est; nam ibi adhuc valent clandestina matrimonia, nisi quis tantum ut clam nuberet, eo se contulerit, relicto loco, in quo Tridentina lex obtinebat (4). Quod attinet ad ea matrimonia, quæ temere sunt contracta, omissis tribus denunciationibus (5), ea vetita quidem, et minus honesta, non tamen irrita sunt.

(1) Disputat ea de re accurate, et copiose Benedictus XIV. de Synod. Dioces. l. 3 c. 12.

(N. S. Andreas Albalatus in Constit. Syn. an. 1255, Constit. de *Matrimonio*, ita hac de re sanxit: *Prohibeant Sacerdotes, ne fiant clandestina Matrimonia, nec dent sibi ad invicem fidem de contrahendo Matrimonio, nisi coram Sacerdote, et coram pluribus hominibus; quia ex hoc multa mala consueverunt evenire.* Consonat Syn. Salmant. an. 1555, Cap. 9., Aranden. is an. 1475 Cap. 17, Hispalens. an. 1512 Cap. 6 et 34: Jacobus II Aragoniæ Rex an. circiter 1521, capitali sententia puniendos sanxit clandestina Matrimonia contrahentes: ex Mss. Archiv. Barcinon., Ferdinandus V, Castellæ Rex, an. 1505, et Philippus II, an. 1565, clandestinum contrahentes relegandos, ipsorum bona Fisco adplicanda, eosque à parentibus hæreditatis jure exspoliari posse, decrevere: *Leg. 5 Tit. 2 Lib. 10 Novis. Compilationis.*—Hæc tamen lex novis. Cod. pœn. sanctionibus modificata est, ut ex istius lib. 2 tit. 12 cap. 2 apparet.*

(2) Concilium Tridentinum sess. 24 de Reform. matrim. c. 1 Consule Pallavicinium histor. Conc. Trid. l. 22 c. 4 et l. 25 c. 9, ubi accurate explicatum habes, quam diligenter expensa sint omnia, antequam illud evulgaretur decretum, quo clandestina matrimonia irrita declarata sunt.

(3) Modo autem Parochus præsens sit, atque id, quod agitur, intelligat, matrimonium valet, etiam si casu repertus, aut aliam ob causam vocatus sit, Vide Benedictum XIV. de Synod. Dioces. l. 13 c. 25, ubi et alia multa habes, quæ ad hanc rem pertinent. Confer etiam Schmalzgrueber jus eccles. univers. l. 4 tit. 5 §. 5, ubi etiam late ostenditur, qualis, et quomodo Parochus præsens esse debeat. Similiter necesse non est, quod testes expresse sint vocati, ut præsentem matrimonio sint; sed etiam testes casu reperti apti et idonei sunt. Consule Schmalzgrueber l. c. §. 5 n. 254 et seq.

(N. S. Ubi vir, et mulier in diversis Parochiis degant, licet Syn. Trid. non definiverit, coram quo Parocho Matrimonium celebrandum sit, tamen ut plurimum ex peculiaribus locorum statutis coram Parocho mulieris Matrimonia celebrantur: I Syn. Prov. Neap. cap. 40. Tum non nisi Parochus domicilii ad Matrimonium legitime advocatur: scilicet Parochus illius Parochiæ, in qua mulier, juxta communem, ac vulgarem loquendi modum, domicilium habere censetur: quamvis non ita fixum, ut perpetuo ibi manere intendat. Et ubi in duabus Parochiis ita inhabitet, ut in utraque ex æquo domicilium habere censeatur, poterit ex duobus Parochis alterutrum seligere.

Vagos quod spectat, qui proprium domicilii Parochum non habent, ex Syn. Trident. præscripto: 1 haud facile ad Matrimonia admittendi. 2 Parochis cavendum, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. 3 Ubi alteruter ex sponsis fixum alicubi domicilium habeat, coram hujus loci Parocho Matrimonium est contrahendum; eo quod sic Tridentino decreto satis fiat, quod proprii Parochi præsentiam requirit. Porro 4 ubi uterque sponsorum revera vagus sit, ac neuter proprium ulla ratione Parochum habere videatur, attamen coram Parocho omnino Matrimonium est contrahendum, ut validum sit. 5 Demum vagi ad Matrimonium non admittendi, nisi saltem adtestationibus Pastorum, ubi novissimam sedem habuerint, probent se omni matrimonii, aut sponsalium vinculo esse solutos, Idem fere intelligas de exteris, et ignotis hominibus, quos non temere ad Matrimonium admittendos, nisi de eorum libertate, et denuntiatos quoque in sua fuisse Parochia, et Diocesi constiterit: Syn. Hispal. an. 1512, cap. 55:

Ordinarius vero (subiicit Syn. Valent. an. 1565 sess. 2 tit. 2 cap. 26, alias 29) nisi præcedente informatione, qua de personarum qualitate, et statu certior fiat, eam facultatem nemini concedat. Cujus informationis, et causæ examinis Notarius in ipsa facultate mentionem faciat, alioqui mulctandus omnibus impensis, quæ in negotio tractando ob ipsius incuriam fient. Parochus, qui hoc decreto non paruerit, decem libras solvat. — (* V. de hoc leg. 7 Jan. 1837. *)

Parochus alteri Sacerdoti facultatem adstipendi Matrimonio, sive scripto, sive voce delegare potest: at vero requiritur, ut id speciatim exprimat: Id quod præscripsit Jo. Archiepiscopus Tolet. in Syn. an. 1525 cap. 12, ut Parochus alteri possit Missæ nuptialis celebrationem delegare, adeont ex nonnullorum sententia satis data non censeatur, si Parochus generatim alicui det facultatem omnia Sacramenta administrandi. Episcopus etiam non modo ipse Matrimonium per universam Diocesim adstipere potest, verum et alteri etiam Sacerdoti id committere non vetatur, et quidem etiam invito Parocho: id quod nonnisi raro, et gravi urgente necessitate faciendum, ne videatur Parochus veluti jure suo exspoliari.

Tres quoque, aut saltem duo testes requiruntur, qui Matrimonio simul præsentés sint, ut Matrimonium sit validum, ex ejusdem Trident. præscripto. Quum vero Tridentini Patres nullam testium qualitatem expresserint, hinc communiter tradunt Canonistæ, quoscunque testes admitti posse, modo mentis compotes, atque intelligendo sint, quid agatur. Neque enim satis est, ut Parochus, ac testes corporaliter sint præsentés, sed moralis etiam eorundem præsentia requiritur, id est, ut sciant, et intelligant, quid agatur, ipsorumque testimonio Matrimonium probari possit, uti ait Syn. Arand. an. 1473 cap. 47.

Animadvertere lubet, ut quia non ita pie, uti expediebat, de hujus Sacramenti dignitate sentiunt plerumque abjectæ plebis homines. « doceant Curati plebes sibi commissas, quantum et Auctoris majestate, et temporis vetustate Matrimonium commendandum sit... Quod in lege Evangelica à Christo Domino confirmatum, et ejusdem Legis Sacramentum institutum, digne accedentibus ex ipsa Sacramenti ratione gratiam confert.... Doceant ergo non esse utcumque ad hoc Sacramentum accedendum, sed ea, qua decet, animi præparatione, ac proinde eos hortentur, ut antequam verbis de præsentibus contrahant, vel saltem ante nuptialem benedictionem, quam extra Parochialem Ecclesiam sumere non debent, peccata sua diligenter confiteantur, et Sacram. Eucharistiam pie, ac sancte suscipiant. » Syn. laud. Valent. sess. 2 tit. 2 cap. 22 alias 23, in quo nihil quod ad hujus Sacramenti doctrinam spectet, omissum relictumve videtur. — * Matrimonia in Ecclesia celebrari, præscripsit Syn. Valent. nuper citata (*ibid.*), et Hispal. modo quoque laud. cap. 20. *

(4) Vide Benedictum XIV. l. c. l. 45 c. 4 n. 10, ubi habes declarationem ea de re editam à Sac. Congregatione Concilii, quam Urbanus VIII confirmavit.

(5) Vetus est lex Ecclesiæ, confirmata à Synodo Tridentina sess. 24. c. 1 de Reform. matrim., per quam omnium matrimonia, antequam conjungantur, tribus continuis diebus festis in Ecclesia publice inter Missarum solemnium nuntianda sunt, ut ita, si quod forte latet, impedimentum detegatur. Concilium Lateranense in cap. 3 de Clandest. despons. Hæc edicta, sive denuntiationes repetit ex speciali nonnullorum locorum consuetudine, quam ubique servandam esse constituit. Cujacius in cap. 27 de Sponsal. et in cap. 5 de Clandestin. desponsat. opp. tit. 6 col. 1041 et 1055 ed. Murin. 1778.

præsertim apud Gallos hujusmodi consuetudinem viguisse tradit; sed eadem revera et in aliis locis obtinebat. Nam illas in Papiensi Ecclesia adhibitæ testatur Gonzales ad c. 17 verb. Bannis de Sponsal. et in Africa etiam usitatas fuisse, ex Tertulliano monet Bohemerus ad c. 5 n. 21 de Clandest. despons. Quinimo à primæva Apostolorum institutione eam semper fuisse disciplinam, ut nuptiæ non clam, sed publice in facie Ecclesiæ, coram testibus, et de Episcopi sententia conciliarentur, facile colligitur ex S. Ignatio Ep. ad Polycarpum n. 5 apud Cotelerium PP. Apost. t. 2 p. 41 ed. cit. et Tertulliano l. 2 ad Uxor n. 8 et de Pudicit. n. 4 p. 171, 557 ed. Ven. 1744. Eadem est disciplina in can. 2 c. 50 q. 5, quem canonem exemplo Burchardi, et Ivonis Normisdæ P. falso Gratianus adscribit; eadem in Capitularibus Regum Francorum l. 6 c. 155 et l. 7 c. 179 tit. 1 col. 632 et 709 ed. Baluzii Ven. 1772, et in canonibus Isaac Episcopi Lingonensis tit. 5 c. 6 apud Labbæum t. 10 Concil. col. 46 ed. Ven. Quanta vero sit harum denuntiationum utilitas, ipsi etiam Protestantes noverunt, qui eas suis legibus pluries confirmarunt, uti ostendunt Menckenius de Omiss. proclamat. sacerdotal. thes. 1, et Bohemerus Jur. Paroch. sect. 4 cap. 5 §. 2.

(N. S. Andreas Albalatus const. Syn. an. 1255 de *Matrim.*, decrevit, quod per octo dies ante dicat Sacerdos in Ecclesia, sub pœna excommunicationis, quod talis vult ducere talem in uxorem. Et si sciunt impedimentum consanguinitatis, vel adulterii, vel adfinitatis carnalis, vel spiritualis, veniant coram eo; alias peccarent mortaliter.... Et Sacerdotes quærant ad ostium Ecclesiæ, si est aliquis, qui sciatur impedimentum, et si dicatur non, desponsent eos per verba de præsentibus. Postremo Syn. Salmant. an. 1355, cap. 9: « Vannia autem in Jure contenta, fieri volumus isto modo: quod contrahentes, vel veniant ad Ecclesiam, vel Ecclesiam foris ipsius, videlicet in Missat aut debita hora Missæ, ibidem populo congregato, prædicta Vannia, ut es, juris, per Presbyterum publicentur. »

Ubi sponsi diversæ sunt Parochiæ, in utraque Proclamationes, sive Denuntiationes faciendæ sunt: « Eorum etiam, qui Matrimonium contrahere volunt, denuntiationes, non in alterius tantum, sed in utriusque Parochiis fiant, in quibus vel nati sunt, vel diuturnum domicilium constituerunt; et omnino ubi eorum conditio, et mores erunt notiores. Eas tamen publicas Denuntiationes, vel differre, vel omittere nulli Parocho liceat, nisi ex solius Episcopi, non autem Vicarii etiam Generalis auctoritate: Syn. Provinc. Tolet. an. 1582 Act. 3 Decret. 47 alias 48. Hodie tamen solius Vicarii Generalis auctoritate, vel omnes; vel earum aliquæ Denuntiationes dispensantur.

Post ultimum Denuntiationum diem de diebus, quibus hæ factæ sunt, tum et de nominibus, cognominibus, patria, et contrahere volentium Parochia, deque impedimentis, si quæ fuerint opposita, Parochus fidem faciat. Si vero post Denuntiationes intra bimestre tempus, nec ipse ut fidem faciat fuerit rogatus, nec Matrimonium celebratum fuerit, Denuntiationes denuo fiant, nisi aliter Ordinarius censuerit: Syn. Provinc. Neap. I et II.)